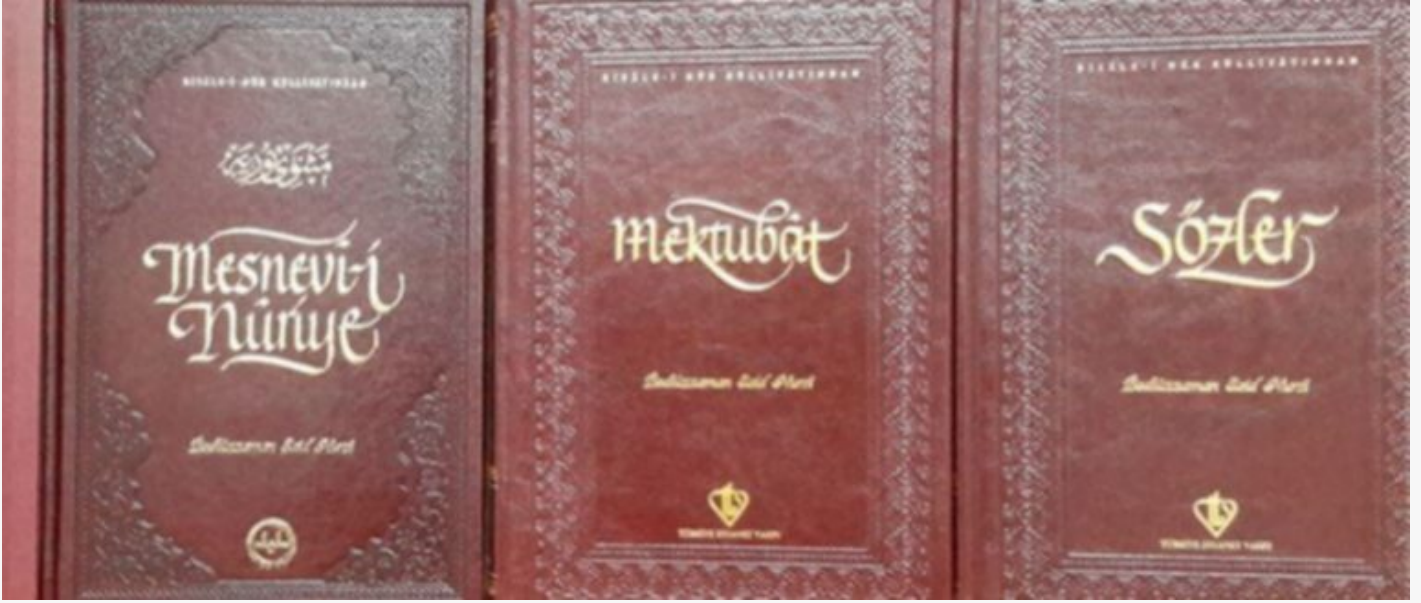

Rüyada bir hitabeye tarihî açıdan bir bakış

GİRİŞ

Büyük yıkılışların, değişikliklerin ve hatta yok oluşların yaşandığı 19. yüzyıl ile 20 yüzyılın ilk yarısında, Müslümanların ve İslâm dünyasının dinî, sosyal ve siyâsî meseleleriyle ilgili orijinal görüşleriyle asrımıza ışık tutan Bediüzzaman Said Nursî, çağdaş bir İslâm düşünürü olarak, her zaman Müslümanları ümitli olmaya çağırmıştır. İslâm dünyasının, özellikle de uzun süre İslâm'ın bayraktarlığını yapan Osmanlı Devleti'nin en sıkıntılı, en bunalımlı günlerinde dahi geleceğin İslâm'ın olacağını söylemiştir. Ayrıca bütün görüş, düşünce ve çalışmalarında İslâm birliği, yardımlaşma ve dayanışmayı hep öne çıkarmıştır. Onun çok önemli bir özelliği de meşrûtiyet, İttihat ve Terakki ile Cumhuriyet dönemlerinde yaşanan değişikliklere rağmen, istikametini korumasıdır.

Bundan dolayı, bu mütevazı çalışmada, onun "Rüyada Bir Hitabe" adlı değerlendirmesini tarihî altyapı ve gerçekleriyle ortaya koymaya çalışacağız. Bu sayede de onun, Osmanlı Devleti ve Müslümanların "hasta adam", "yok oldu, tarihten siliniyor" denildiği bir zamanda, ümit verici görüşlerini paylaşmaya çalışalım.

"1335 senesi Eylül'ünde, dehrin hadisatının verdiği yeis ile şiddetle muzdarip idim. Şu kesif zulmet içinde bir nûr arıyordum. Manen rüya olan yakazada bulamadım. Hakikaten yakaza olan rüyayı sâdikada bir ziya gördüm."

Önce Bediüzzaman'ın rüyayı gördüğü sırada "dehrin hadisâtı"na (zamanın olaylarına) bir göz atmak gerekir: Öncelikle dehri etkileyen Osmanlı'nın durumuna bakalım: 1335 (1919) Eylül'ünde, 1914-1918 arası dört yıl boyunca dokuz cephede I. Dünya Savaşı devam etmiş, mağlup, bitkin ve harap olarak çıkmışızdır. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile mağlubiyetimiz tescil ettirilmiştir. Uzun yıllar insanlığa, insanlığı öğreten, tek amacı i'lâ-yı kelimetullah olan muhteşem devlet, gücünü, kuvvetini kaybederek tarih sahnesinden çekilmiştir. İzmir başta olmak üzere, Ege kıyı şeridi Yunanlıların, Güney ve Güneydoğu, Fransızlarla İngilizlerin istilâsına uğramıştır. 1917 sonunda Bolşevik ihtilâli yapan Rusların gözü Anadolu üzerindedir. İstanbul'da İngiliz, Fransız, İtalyan kuvvetleri vardır. Saltanat ve hilafet makamında bulunan Sultan VI. Mehmet Vahdeddin ve millî mücadele boyunca İstanbul hükümetine beş defa sadrazam olan eniştesi Damat Ferit Paşa, ülkenin yarı sömürge haline gelmesine mani olamamış ve hatta Mondros'un değiştirilmesinin ülkeyi büyük felâketlere sürükleyeceği kanaatinde idiler.

Diğer yandan, 1907-1918 arasındaki Balkan ve I. Dünya Savaşları gibi, iki büyük felâket erkek nüfusu eritmişti. Uzun yıllar devam eden savaşıardan dolayı, hazine bomboştur. Yokluk ve fakirlik had safhaya ulaşmıştır. Anadolu başta olmak üzere, diğer bölgelerde asayiş ve huzur kalmamış ve dağları eşkiyalar ele geçirmiştir. Anadolu'nun içlerine kadar sızan galip devletlerin mensupları, Mondros Antlaşması gereğince eldeki silâh ve diğer savaş malzemesini topluyordu.

Bunların yanında en önemli çöküntü ise; ümit yoktur diyerek, ruhların karanlık ve kederle örtülmesidir. Devletin

kaderinde rol oynayan ilmiye sınıfı, içteki kısır çekişmelere, sen-ben kavgalarına alet olmuşlardır. Devleti idare edenler, gerçek medeniyeti temsil eden, kurtuluşun, saadetin ve faziletin tâ kendisi olan İslâmî esaslardan uzaklaşmış ve bunun sonucunda yukarıda da belirttiğimiz istilâcı düşmanların asırların birikimi olan kin ve intikam duygularıyla yaptıkları insafsız saldırılarla devlet paramparça olmuştur. Ümitsizliğe düşen ilmiye sınıfını teşkil eden ulemâ İngiliz Muhipler Cemiyeti'ne üye olmuşlar ve kurtuluşun onlara bağlılıkta olacağına inanmışlardır.

Bu atmosferde, Bediüzzaman'ın maddî ve manevî olarak nasıl bir halet-i ruhiye içinde olduğuna bakmak gerekir. Devletin içinde bulunduğu çıkmazdan belki kurtulabilir diye benimsenen 1908 İkinci Meşrutiyet'ten sonraki yıllarda Bediüzzaman, hayatı gereği meslek ve meşrep olarak şahsiyetini teşkil eden, yani mensubu olduğu ilmiye sınıfının din ve maneviyat kadrosu içinde eşine rastlanmayan gayret ve faaliyet içinde olduğunu görüyoruz. Daha sonraki yıllarda; "Âlem-i İslâm'a indirilen darbelerin en evvel kalbime indiğini hissediyorum." diyerek duyduğu ıstırapı belirtiyordu. Bunun yanında insanlardaki bu ümitsizliği yok etmek için gayret ve faaliyetlerinden de geri durmuyordu.

O, Selânik'teki Hürriyet Meydanı'nda, hürriyete hitaben irad ettiği nutkunda, ülkesi ve milleti için nelerin hasretini duymuşsa, millî mücadele ve hatta hayatının sonuna kadar aynı gayenin menfaatsiz, tavizsiz takipçisi ve hizmetçisi olmuştur. Gerçekte her alandaki görüşlerinin isabetli olması da bundan değil midir?

Eski Said'in maddede ve mânâda sentezi bu ilk gün verilen sözdür. Yeni Said ise, son sayılan bir devirden, tükenmemiş olarak yeniden doğuşunun asıl kaynağını gösterme ve ebedî yol yapma mücadelesi yapan mürşittir. Çünkü Bediüzzaman, hayatının bu döneminde mürşitliğini en mükemmel şekilde yaparak, bütün mesaisini iman üzerinde yoğunlaştırmış ve imansızlık içerisinde yuvarlanan insanları hakka, hakikate ve kurtuluşa çağırmıştır. Bu uğurda hiçbir fedakârlıktan da kaçınmamıştır.

Çizmeye çalıştığımız devletin bu durumunu "kesif zulmet" olarak vasıflandırıyor ve o karanlıklar içinden bir "nur" arıyor. Bilinmektedir ki, Arapça olan yakaza kelimesinin iki anlamı vardır. Birinci anlamı; uyanıklık, ikinci anlamı; şuuru ayakta tutan, hafıza ve hassasiyeti azami seviyede tutma hali. Yani maddî manevî varlığı (potansiyeli) toplama halidir.

Bediüzzaman'a göre bu hal, ancak Sadık Rüya hali, yani ruhu teksif, yani ruhu yoğunlaştırarak "o kesif zulmet" içinde aradığı 'nur'u bulma kapısı açıyor.

"Bir Cuma gecesinde nevm ile âlem-i misale girdim. Biri geldi dedi: Mukadderat-ı İslâm için teşekkül eden bir meclis-i muhteşem, seni istiyor."

Tasavvufu, Hasan Basri'den "Ene'l-Hak" diyen Hallac-ı Mansur ve Mevlânâ'ya kadar safha safha, bütün ayrıntılarıyla bilen ve Allah'a yönelişin ruhî ve Samedanî berraklığının mutlak şartına sahip olan Bediüzzaman için sadık rüya, ancak âlem-i misalin tecellisidir. Çünkü fanî insanların bin bir sebeple konuşamadıkları, göremedikleri gerçekler, aklın, takvanın, safiyetin ve ihlâsın sentezi olan âlem-i misaldir. Ona da ancak kafayı, fikrî ve gönlü gayeye yoğunlaştırmakla gidilebilir. Tabî ki bu da bir mertebedir. Ancak Bediüzzaman'ın böylesine bir mertebeye ulaşması, dinî gayretinin, imanî safiyetinin, ilim ve irfan seviyesinin hakkıdır.

O da vatan, millet ve âlem-i İslâm'ın düştüğü ve görünüşte şer olan şartlar için bu yolu tercih eder, âlem-i misale girer. Birisi ona gelir: - "Mukadderat-ı İslâm için teşekkül eden bir meclis-i muhteşem seni istiyor." der.

Mukadderat-ı İslâm için, yani İslâm'ın geleceği -ki bu husus Bediüzzaman'ın hayat boyu ardından koştuğu büyük dâvâsı olmuştur. Bütün hayatını bu ideal uğruna feda etmiştir. Bunun için hiçbir baskıya boyun eğmeden gerçekleri söylemekten geri durmamıştır. Karşısında kim olursa olsun dâvâsı olan İslâmî gerçekleri ve İslâm'ın geleceğiyle ilgili konuları, sonuç idam sehpa dahi olsa, haykırmaktan geri durmamıştır. Gazetelerde yazdığı yazılarda Sultan Abdülhamid'e "Yıldız Sarayı"nı darülfunûn yapmasını telkin etmiştir. Diğer yandan, siyaset meydanlarında nutuk atan, elinde silâh cephelerde savaşıyor, metninde emeği olan cihad fetvasının yayınlanmasında, Daru'l-Hikmeti'l-İslâmiye'de hizmet eden ve çektiği eza, cefa, işkence ve zulümlere rağmen ömrünü büyük dâvâsına vakfeden dahidir. Hayattaki tek gayesi, Müslümanların huzurlu, mutlu olması ve tahkikî imana ulaşmasıdır. İslâm'ın geleceğini ele alacak mecliste geçmiş devirlerin mümtaz şahsiyetleri, yaşadıkları zamana göre yerlerini almışlardır.

İşte bunlar, Bediüzzaman tarafından ve onun tabiriyle “selef-i salihin ve asarın mebusları” diye adlandırılıyor. Bunlar, büyük mütefekkir için bilinen kişiler, peygamberin varisi ve kendi asrında görevli olan kişilerdir. Kendisinden dinleyelim:

“Gittim gördüm ki, münevver, emsalini dünyada görmediğim, selef-i salihinden ve asârın mebuslarından her asrın mebusları içinde bulunur. Bir meclis gördüm. Hicap edip, kapıda durdum. Onlardan bir zât dedi ki:

Ey felâket; helâket asrının adamı, senin de reyin var, fikrini beyan et! Ayakta durup dedim:

Sorun cevap vereyim.

Biri dedi:

Bu mağlubiyetin neticesi ne olacak, galibiyette ne olurdu?

Bediüzzaman’ın, İslâm’ın geleceği üzerinde fikir ve karar sahibi olduğu hayatının her anı şahittir. Yine hayatında bizzat uyguladığı soru sormamayı orada da görüyoruz ve; “Sorun cevap vereyim” diyor. Kendisini muhteşem meclise çağırmaya lâayık gördükleri halde, içeri girmeyerek mütevâzîyâne kapıda durmuştur. Onun bu tevazuu da, bütün hayatında başlıca vasıflarından olmuştur.

Neden kendisine felâket ve helâket (bitme, yok olma, mahvolma) asrının adamı diye hitap edilmiştir? Çünkü muhteşem mecliste olanlar, İslâm’ın ihtişam devrini yaşamış ve yüce dinimizi lâayık olduğu mevkide tutabilmek için emek ve gayret vermiş mübarek kişilerdir. Onlar bıraktıkları dönemler ile Milâdî: 20.-Hicrî: 14. asrın mukayesesini yapıyorlar.

Öyleyse Mehmet Âkif’in tabiriyle ne olmuştur Sadr-ı İslâm’a?

Bediüzzaman’a göre, İslâm’ın aydın ve mutlu devri; Asr-ı Saadet ile (hulefa-i Raşidin dönemi dâhil) kahraman Asya ordularının cihangir askerlerinin hâkim olduğu dönemde olmuştur. Bundan dolayı İttihâd-ı İslâm’ı gaye edinen Bediüzzaman, bu gayenin de ancak milletimizin öncülüğünde gerçekleşeceğini belirtmektedir. Bir gün gelecek İslâm dünyası, bir anadan, bir babadan doğmuş gibi tek vücud olacak ve müsbet millîyeti, amacına ulaşmak için vasıta edinen bir millet olacaktır.

Bediüzzaman Saîd Nursî bu çileli yolun kenarında değil, bizzat içinde ve hatta önündedir. Bundan dolayı da vatan, millet ve özellikle de mensubu olduğu dinin, saadetlerinin olduğu kadar, felâketlerinin de muhatabı olmuştur. Daha sonraki hayatında İslâm dünyası ile ilgili gelişmeler onu çok alâkadar etmiş, İslâm, Kur’ân ve İslâm dünyasının başına gelen olumsuz olaylar onu kalpten vurmış ve rahatsızlanmasına sebep olmuştur. (Bayram Yüksel Ağabey buna defalarca şahit olur.) Burada şunu da belirtmeden geçemeyeceğim; 1919 yılında İslâm’ın geleceğinin muhasebesinin yapıldığı misal âleminde (yakaza halinde) yer alanların takipçileri, ikinci bin yılın başlarında bugünün Müslümanlarının meselelerini kucaklamışlardır.

Bediüzzaman; “Fikrini beyan et!” diyenlere; “Sorun cevap vereyim...” der. Biri dedi; “Bu mağlubiyetin neticesi ne olacak, galibiyette ne olurdu?”

Bu cümledeki mağlubiyetten kastedilen, dünyanın dört yıl boyunca iki blok halinde savaştığı I. Dünya Savaşıdır. Osmanlılar, müttefiklerimiz Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Bulgaristan ile beraber mağlup olmuştur. Birçokları bu mağlubiyeti milletimiz için son saymışlardır. Ancak ne gariptir ki, sadece düşmanlarımız değil, devletin karar makamında olanların birçoğu da aynı kanaatte idi. Fakat aynı kanaatte olmayanlar az da olsa vardı ki, bunların başında Bediüzzaman Said Nursî gelmektedir. Nitekim 1919’da en kara günlerde bu kanaatini imanında, irfanında ve vicdanında taşımıştır ve bu soruya şöyle cevap vermiştir:

“Dedim: Musibet şerr-i mahz olmadığı için, bazen saadette felâket olduğu gibi, felâketten dahi saadet çıkar. Eskiden beri i’lâ-yı kelimetullah ve beka-yı istiklâliyet-i İslâm için farz-ı kifaye-i cihadı deruhte ile kendini yekvücut olan âlem-i İslâm’a fedaya vazifedar ve hilafete bayraktar görmüş olan bu devlet-i İslâmiyenin felâketi; âlem-i İslâm’ın saadeti müstakbelesi ile telâfi edilebilecektir. Zira şu musibet, maye-i hayatımız ve âb-ı hayatımız olan uhuvvet-i İslâmiyenin inkişaf ve

ihlizazını harikulade ta'cil etti.

“Biz incinirken, âlem-i İslâm ağlıyor. Avrupa ziyade incitse bağıracaktır. Őayet ölsek, yirmi öleceğiz, üç yüz dirileceğiz. Harikalar asrındayız. İki üç sene sonra meydanda dirilenler var. Biz bu mağlubiyetle bir saadet-i âciley-i muvakkate kaybettik, fakat bir saadet-i acile-yi müstemirre bizi bekliyor. Pek cüz’i mütehavvil ve mahdut olan hali, geniş istikbal ile mübadele eden kazanır.”

Bediüzzaman bu ifadeleriyle bir bakıma Mevlânâ gibi düşünüyor. Çünkü o; “Tiryak acıdır. Ama kaç derde şifadır, bilir misin?” sorusunu sorarak, tıbbî bir gerçeği ortaya koyuyor. Said Nursî de maruz kalınan felâketlerin, arkasındaki bakir gerçeği, o kapkara ümitsizlik günlerinde, milletine ve bütün Müslümanlara ışık olarak gösteriyor. O kara günlerde İslâm’ın, Müslümanların ve özellikle de milletimizin geleceği ile ilgili iyimser olanlar, iki elin parmakları kadar azdı. İşte bunlardan biri de belki birincisi Bediüzzaman idi. O, öyle şartlar altında ümitli olmaya çağırıyor ki, belki de birçokları bunu hayal olarak görüp, mümkün olacağını kabul edemiyorlardı. Çünkü sayısız siyasî ve idarî, daha da önemlisi manevî-ahlâkî hatalar, o muhteşem devleti acınacak durumuna düşürüp, Avrupalılar tarafından “hasta adam” olarak nitelendirilmesine sebep olmuşlardır. Devletin icra makamında olanlar, bu kötü durumun değişmezliğine inanarak, ümitsizliğe düşmüşlerdir.

—DEVAM EDECEK—

Dipnotlar:

- 1- Nursî, Bediüzzaman Said, Sünûhat, s: 55, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
- 2- Şahiner, Necmettin, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî, s. 207
- 3- Nursî, Bediüzzaman Said, Tarihçe-i Hayat, 1994, s. 47 Almanya Baskısı,
- 4- Nursî, Bediüzzaman Said, Sünûhat, s: 55, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
- 5- Nursî, Bediüzzaman Said, Sünûhat, s: 55, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul
- 6- A.g.e. s: 56
- 7- Nursî, Bediüzzaman Said, Sünûhat, s: 55, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul

Rüyada bir hitabeye tarihî açıdan bir bakış-2

Bediüzzaman’ın 1919 Eylül’ündeki tesbitini Mehmet Akif’in daha sonraları İstiklâl Marşı’nda mısralaştırdığını görüyoruz. Akif, bu medeniyetin, ellerindeki laboratuvar ve teknik üstünlüğü ile dünyayı esir etme ve manevî yapısından mahrum bırakarak robot haline getirme çabasını, kuduz bir köpeğin ulumasına benzeterek;

“Ulusun... Korkma nasıl böyle bir imanı boğar,

Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar.”

Bediüzzaman’ın Avrupa medeniyetini tarifine bakmaya devam edelim:

“Neden Şeriat şu medeniyeti reddeder?

Dedim: Çünkü beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir.

1. Nokta-i İstinadı kuvvettir. O ise şe’ni tecavüzdür.

2. Hedef-i kastı menfaattir. O ise şe'ni tezahumdur.

3. Hayatta düsturu cidaldır. O ise şe'ni tenakuzdur.

4. Kitleler mabeynindeki rabıtası, aheri yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir. O ise şe'ni böyle müthiş bir tesadümdür (çarpışmadır).

5. Cazibedar hizmeti, heva ve hevesi teşci ve arzularını tatmin ve metalibini teshildir (isteklerini kolaylaştırmadır). O heva ise, şe'ni insanıyeti derece-i melekiyeden, dereke-i kelbiyete (köpek seviyesine) indirmektir. İnsanın mesh-i manevisine (maneviyatının silinmesine) sebep olmaktır. Bu medenilerden çoğu, eğer içi dışına çevrilse, kurt, ayı, yılan, hıncır, maymun postu görülecek gibi hayale gelir.

İşte onun için bu medeniyet-i hazıra; beşerin yüzde seksenini meşakkate, şekavete atmış; onunu mümevveh (vehmî, hayalî) saadete çıkarmış; diğer onu da beyne beyne (ortada) bırakmış. Saadet odur ki, külle veya ekseriyete saadet ola. Bu ise ekalli kalildir (çok azdır).

Nev-î beşere rahmet olan Kur'ân; ancak umumun, lâakal ekseriyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder. Hem serbest hevanın tahakkümü ile havaic-i gayr-ı zaruriye (zarurî olmayan ihtiyaçları), havaic-i zaruriye hükmüne geçmişlerdir. Bedayette (ilk zamanlar) bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç ve fakir etmiştir. Sa'y (kazanç), masrafa kâfi gelmediğinden; hileye, harama sevk etmekle ahlâkın esasını şu noktadan ifsat etmiştir.

Cemaate, nev'e verdiği servet, haşmete bedel ferdî, şahsı fakir ahlâksız etmiştir. Kurun-ı Ulanın (ilk çağın) mecmuu vahşetini (vahşetlerinin tamamını) bu medeniyet bir defada kustu. Âlem-i İslâm'ın şu medeniyete karşı istinkâfî (kaçırması) ve soğuk davranması ve kabulde ıztırabı cay-i dikkattir. Zira istiğna (uzak durma) ve istiklâliyet hassasiyle mümtaz olan şeritteki ilâhî hidayet, Roma felsefesinin dehasıyla aşılınmaz. İmtizaç etmez. Bel olunmaz. Tabi olunmaz...

Bir asıldan tev'em (ikiz) olarak neş'et eden (çıkan) eski Roma ve Yunan iki dehaları, su ve yağ gibi mürur-ı asar ve medeniyet ve Hıristiyanlığın temzicine (kaynaşmasına) çalıştığı halde yine istiklâllerini muhafaza, adeta tenasühle o iki ruh şimdi de başka şekillerde yaşıyorlar. Onlar tev'em ve esbab-ı temzic (kaynaşma sebepleri) varken imtizac olunmazsa, Şeriatın ruhu olan nur-ı hidayet, o muzlim (karanlık) medeniyetin esasları olan Roma dehasıyla hiçbir vakit mezc olunmaz, bel' olunmaz (hazmedilmez).¹

Bediüzzaman, bu bağlamda Japonya'yı örnek veriyor. Neden Japonya? Çünkü Japonya medenileşmeyi, teknik ilerlemeyi örf, anane, alfabe (zor olmasına rağmen) ve hatta yerli kıyafetlerini kaybetmeden gerçekleştirmiştir.

Said Nursî; "İstikbâldeki İslâmiyetin kuvveti ile medeniyetin mehasini (iyilik ve güzellikleri) galebe edecek, zemin yüzünü pisliklerden temizleyecek, sulh-i umumiye (dünya barışını) temin edecek."² diyor. Diğer yandan Bediüzzaman'a göre medeniyet, insanlığın müşterek emek ve himmetinin sonucunda oluşmuştur. Bunun en büyük nimetini de icatlar temsil etmektedir. İy ve derinlemesine tarih bilen ve bunu en iyi şekilde tahlil eden Said Nursî keşifler, icatlar, buluşlar konusunda İslâm âleminin öncülük ettiğini, her sahada İslâm Medeniyeti'nin ilk ışıkları yaktığını nazara vermektedir.

Dediler:

"Şeriat-ı garrâdaki medeniyet nasıldır?"

Dedim:

"Şeriat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise ki, medeniyet-i haziranın inkişâından (soğumasından) inkişaf edecektir. Onun menfi esasları yerine, müsbet esaslar vaz' eder.

"İşte nokta-i istinad, kuvvete bedel haktır ki, şe'ni adalet ve tevazüdüdür. Hedef de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecazüptür (kendine çekmektir). Cihetü'l-vahtet (birlik ciheti) de unsuriyet (ırkçılık) ve milliyet yerine, rabıta-i dinî, vatanî, sınıftır ki, şe'ni samimî uhuvvet (kardeşlik) ve müsalem (barış) ve haricin tecavüzüne karşı yalnız

tedâfüdür (savunmadır). Hayatta düsturu, cidal (mücadele) yerine düstur-ı teavündür (yardımlaşmadır) ki, şe'ni ittihad (destekleme) ve tesanüttür (dayanışmadır). Hevâ (hevesler) yerine hüdâdir (hidayet yoludur) ki, şe'ni insaniyeten terakkî ve ruhen tekâmüldür. Hevâyı tahdit eder (sınırlar); nefsin hevesat-ı süfliyesinin teshiline (kolaylaştırılmasına) bedel, ruhun hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder.

“Demek, biz mağlûbiyetle ikinci cereyana takıldık ki, mazlûmların ve cumhurun cereyanıdır. Başkalarından yüzde seksen fakir ve mazlûmsa, İslâm'dan doksan, belki doksan beştir.

“Âlem-i İslâm şu ikinci cereyana karşı lâkayt veya muarız kalmakla hem istinatsız (dayanaksız), hem bütün emeğini heder, hem onun istilâsıyla istihaleye (başkalaşmaya) mâruz kalmaktan ise, âkılâne davranıp onu İslâmî bir tarza çevirip, kendine hâdim kılmaktır. Zira düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur. Nasıl ki, düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.”³

Bediüzzaman'ın 1919'da o muhteşem meclisteki seçkin kişilerin bu sorusuna verdiği cevap, 2000'li yıllara giren İslâm dünyasının benimsemesi, kalb-vicdan-iman ve irfanında derinden duyması şart olan bir kurtuluş çağrısıdır. Çünkü Bediüzzaman “Medeniyetin teknik ve laboratuvarını ve onun sentezini yapan ilim potasını alacaksınız; inkârcılık, maddecilik, mukaddesat inkârcılığını ve insanın hayvanlaşmasını red edeceksiniz.” demiştir.

Said Nursî, beş maddede topladığı Batı medeniyetinin temel esaslarının insan hürriyeti, şeref ve haysiyeti için yıkım olduğunu belirtir ve sonuçta bu medeniyet insanı hayvanlaştırdığı için İslâm'ın bunu reddettiğini söyler.

İslâm'da saadet bütün milletlerindir. Hıristiyan ve Musevi ideolojisinde ise, hükümetlerde olduğu gibi din kadrolarında da imtiyazlar vardır. Bu imtiyazlar sınıf hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Meselâ sosyalizm dahi esasında bir sınıf hareketidir. İslâm'da ise sınıf hareketi yok, cemaatçilik anlayışı vardır.

Güç inanılır bir ileri görüştür ki, günümüz iktisatçılarının tüketim ekonomisi dedikleri çıkmazı Bediüzzaman, o muhteşem meclistekilere aynen şöyle açıklar: “Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç ve fakir etmiştir.”⁴ Bu orijinal teşhisini; çalışmalar ve sonunda elde edilen kazançlar, masrafa kâfi gelmediğinden, insanların istediği şeyleri alabilmeleri için hileye, harama yöneldikleri, bunun da ahlâkın temel esasını bozmakta olduğu, cemiyet zengin, ancak fertlerin fakir oldukları, dolayısıyla da ilkçağdan bu yana bütün zamanlarda yapılan vahşetleri bu medeniyetin bir defada kusmuş olduğu ifadeleriyle tamamlar.

Mutlak bir gerçek olarak diyebiliriz ki; ne kendisinden önce, ne de kendisinden sonra, hiçbir İslâm düşünürü, Kitab-ı Mukaddes'ten kaynaklanan Batı medeniyetini Bediüzzaman gibi eski Yunan ve Roma'nın tahakküm hamuruna bağlayamamıştır. Bediüzzaman, Avrupa'nın maddeden başka bir şey düşünmeyen, materyalist medeniyetinin öz ilham ve sentez kaynağı için şöyle diyor: “Âlem-i İslâm... Roma dehasıyla mezcolunmaz, bel olunmaz....”

Yani görünüşte İslâm dünyası, Avrupa medeniyetini hemen kucaklaması gerekiyordu. Çünkü Ortaçağ karanlığını kapatan kudret İslâm idi. Hıristiyanlık, Roma ve Yunan medeniyetlerinin bir bakıma varisi oldu, o iki ruhu kendi bünyesinde yaşatıyor. Fakat Avrupa medeniyetinin görünüşteki huzur ve rahat yaşama örgüsü İslâm'ı cezb edemedi. Çünkü İslâm'ın önünde olan adalet, ruh-mânâ temeli, ahlâk, vefa, dünyanın ebedî hayata geçiş yeri olması gerçeği idraki içinde, Avrupa medeniyetinin cazibesi zayıf ve cılız kaldı. İslâm aslında kendisinin olan müsbet ilimleri kendi manevî potasında, kendisine özgü şekilde sentez etmenin yolunu arıyor. Bir gün bulunacak ve bu himmetin sonunda çağın İslâm medeniyeti doğacaktır.

İslâm dünyası, Hıristiyan ve Yahudi'nin ortak emeği kabul edilen madde varlığını alacak, onu kendi tefekkür ve manevi kıstasları içinde yeni bir oluşuma hammadde yapacaktır. Yani iman, ilim ve tefekkürü kâinat laboratuvarında yoğurarak insanlığın hizmetine sunacaktır. Son yüzyılda Osmanlı düşünürlerinin hepsi Avrupa Medeniyeti'nin sahip olduğu silâh, makine, ilâç ve bütün teknolojik nimetlerin hasretini çekiyorlardı. Hepsi bunları alalım demişler. Hatta kimisi için bu medeniyet bölünmezlik özelliği taşımaktadır. Yani medeniyet ile Hıristiyanlığı özdeşleştirmiştir. Buna en canlı örnek Tevfik Fikret'in oğlu Haluk'tur. Haluk önce Hıristiyan sonra da Protestan olmuştur. İngiltere'ye gitti oradan Amerika'ya geçti. Babasının istediği teknolojik ilimlerin hepsine önce sahip oldu. Ancak bugünkü binlerce benzeri gibi vatanına o

medeniyeti getirmedir. Bilâkis zavallı bir pervane gibi, o yakıcı ışığın hammaddesi oldu, eridi gitti. Hem de dinini de milliyetini de kaybederek.

Neden?

Çünkü Avrupa Medeniyeti'nin neyi alacağını bilmiyordu. Yanlış adrese gitmişti. Özyapısı da bu alış verişte kendisine teknolojinin basamağı yapacak yeterlilik içinde değildi. Bediüzzaman'ın ifadesiyle o; Hakka bedel kuvveti; kardeşlik yerine cidali; huda yerine hevâyı tercih etmişti. Demek biz mağlûbiyetle ikinci cereyana takıldık ki, mazlûmların ve cumhurun cereyanıdır. Başkalarından yüzde seksen fakir ve mazlûma; İslâm'dan doksan belki doksan beştir. Âlem-i İslâm şu ikinci cereyana karşı lâkayt veya muarız kalmakla; hem istinatsız, hem bütün emeğini heder, hem onun istilâsıyla istihaleye (başkalaşmaya) maruz kalmaktan ise, akilâne davranıp onu İslâmî bir tarza çevirip, kendine hadim kılmaktır. Zira düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur; nasıl ki; düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.

Şu iki cereyan birbirine zıd, hedefleri zıd, menfaatleri zıd olduğundan; birincisi dese: "Öl" diğeri diyecek "Diril". Birinin menfaati; zarar, ihtilâf tedenni, zaaf uyumamızı istilzam ettiği gibi; ötekinin menfaati dahi kuvvetimizi ve ittihadımızı bizzarure iktiza eder. Şark husûmeti, İslâm inkişafını boğuyordu, zail oldu ve olmalı. Garp husûmeti, İslâm'ın ittihadına, uhuvvetin inkişafına en müessir sebeptir baki kalmalı. İslâm Medeniyeti ile Batı medeniyetini mukayese eden Bediüzzaman, daha sonrada mağlûbiyetle tabi olduğumuz cereyanı açıklıyor. Tabi olduğumuz ikinci cereyana karşı lâkayd kalamayacağımızı belirtiyor.

Bu ifadelerden anlıyoruz ki, Bediüzzaman'ın 1919 yılında İslâm Medeniyeti'nin esasları ile ilgili koyduğu hüküm, bakir ve ele alınmamış olarak yerinde duruyor. İşte 16. Hicrî 21. Milâdî asırda İslâm'ın manevî cihad ufkunda doğacak tek yol bundan seksen yıl önce kara günlerde Allah resulünün yolunu gösteren ve Bediüzzaman'ın ilk adımlarını attığı Risâle-i Nur yoludur.

Dipnotlar:

1- Nursî, Bediüzzaman Said, Sünûhat, s: 58, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul

2- Nursî, Bediüzzaman Said, Sünûhat, s: 58, Hutbe-i Şamiye, s: 42, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul

3- A.g.e.

4- Nursî, Bediüzzaman Said, Sözler, s: 654, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul

Dr. Yasin YILMAZ